

Slovenske Šolske Matice „Pedagoški Letopis“, III. zvezek (uredila H. Schreiner in V. Bežek) obsega dvoje izvestij o pedagoškem slovstvu (A. Računstvo, L. Lavtar; B. Telovadba, dr. Jos. Tominšek), dvoje razprav (A. Kernova teorija o predmetu in prislovju, dr. Jan. Bezjak; C. O šolskih izprehodih, izletih in potovanjih, J. Koprivnik), nadalje teme in teze pedagoških poročil pri učiteljskih skupščinah, tajnikovo poročilo o delovanju „Slovenske Šolske Matice“ leta 1903., upravni odbor in imenik društvenikov. — Lavtar nadaljuje v svojem spisu svoje obširno in zanimivo izvestje o računstvu, katerega prvi del je v II. zvezku „Pedag. Letopisa“, ter nam slika razvoj metode računstva od Pestalozzija do današnjega dne. Poučen je pogled po (nam tujem) italijanskem in francoskem računostvju in Lavtarjeva sodba: „Italijani in Francozi še niso našli trdnih tal, na katerih bi razvijali računstvo v skladu z otroško sposobnostjo.“ Koliko so se stari slovenski abecedniki ozirali na računstvo, sem pokazal v spisu „O pouku slov. jezika“ na strani 21.—22., vsekakor pa je tudi v tej točki zanimiv Pohl in s svojimi „Bukvami za rajtenge. V Lublani 1781.“ — Tominškovo izvestje o telovadbi bodo radi čitali vsi, ki jim je do vzgoje zdravega, telesno in duševno krepkega zaroda, osobito pa sokolski krogi. Ob koncu priporoča dr. Tominšek skupno posvetovanje vseščakov o telovadski terminologiji, dotlej pa da naj vztraja vsak pri svojem. — Koprivnikova razprava „o šolskih izprehodih, izletih in potovanjih“, ki so važna za zemljepisni, zgodovinski, prirodopisni in jezikoslovni pouk, za petje, za verouk, da, tudi za računanje in geometrijo, izpodbudi šolske kroge, da se bodo ne le pri ljudskih, ampak tudi pri srednjih šolah bolj ozirali na učenje „po nebu in zvezdah, po lipah in hrastih“. — Dr. Bezjak bo s svojo razpravo o Kernovi slovniški teoriji, kjer zajema tudi iz svojega bogatega vira, dandanes imel več uspeha nego pred leti, ko se „poklicani krogi“ še niso posebno zanimali za to vprašanje — dandanes je živo na slovenskem šolskokulturnem polju in to je zasluga „Slovenske Šolske Matice“ in osobito njenega predsednika, gosp. ravnatelja Schreinerja.

Dr. Fr. Ilešič.

Časopis za zgodovino in narodopisje, izdaja „Zgodovinsko društvo v Mariboru“, urejuje Anton Kaspert. Cena tega časopisa, katerega prva dva snopiča sta nam došla in o katerega zanimivi vsebini izpregovorimo še, je za neude imenovanega društva 6 K na leto. Redni udje „Zgodovinskega društva“, ki plačajo za leto 5 K ali pa 100 K enkrat za vselej, dobivajo časopis brezplačno.

Vodnik po Gorenjskem, spisal F. G. Kranj 1904. Založil, tiskal in izdal Iv. Pr. Lampret, tiskar. Cena? *Vodnik po Gorenjskem* je knjižica, ki jo bo s pridom vzel v roke vsakdo, ki mu naša divna Gorenjska še ni popolnoma znana, pa se hoče seznaniti z njo. Knjižica je pisana s toplo ljubeznijo do stvari, a ima to prednost, da nikjer ne pretirava, temveč se drži povsod golih dejstev, tako da se ni treba bati razočaranja nikomur, ki se je dal po njej morda zvoditi kam. Med tekstom se nahaja več primernih slik in je knjižici pridejan tudi zemljevid Gorenjske z novo bohinjsko in tržiško železnico. Posamezni izvodi zemljevida se dobivajo lahko tudi sami zase pri g. D. Repetu, trgovcu na Bledu, po 30 h.

„Matica Hrvatska“ je za l. 1903. svojim članom poklonila „Slike iz slavenske povesti“, ki jih je napisal slavnoznani hrvatski povestničar profesor V. Klaić. V 21 slikah nas izprejaja po slovanski prošlosti: zavest slovanske zajednice kaže prva slika, „priča o Čehu, Lehu in Mehu (Rusu)“, o treh bratih, ki so z jugoslovanskega sveta, izpod Krapine krenili na sever in iztok ter osnovali češko, poljsko in rusko državo. Ob sijaju te priče so se greli Slovani ob svojem preporodu,

osobito Gajevi Ilirci in „Bog zna, bi li i bogoduihi Gaj mogao bio zanieti svoje vršnjake, da mu kolievka nije stajala u Krapini pod bajovnom stolicom Čeha, Leha i Rusa (Meha)?“ Zadnja slika nam predločuje veličastno-ginljivi prizor iz seje hrvatskega „sabora“ dne 4. julija 1848. l., ko je na poziv Jelačića bana hrvatski svet žrtvoval denar in nakit za svobodo hrvatske domovine in rešitev slovanske Avstrije: sila ilirske slovanske zavesti je tu priči o Čehu, Lehu in Mehu poplačala svoj dolg. — V tem slovanskem okviru se vrste Slovenci (Samo, kralj slovenski, Slava na Gosposvetskem polju), Bolgari (Simeon Veliki, car bugarski), Hrvati (8 slik), Srbi (Kosovo), pomorjanski Slovani (Bog Svetovit i proročište njegovo u Arkoni), Poljaki (3 slike), Rusi (2 slike). Čehi nastopajo le v „Samu“, Srbi le v „Kosovu“, a v predzadnji sliki se nam kaže general Matija Rukavina, ki je l. 1797. v imenu avstrijskega cesarja zaposedel Dalmacijo; „hrvatski narod u Dalmaciji oduševljeno je pozdravljaj Rukavinu i njegova cara, nadajući se, da sad će biti svoj... a Dalmacija ostade sve do danas odijeljena od posestrime Hrvatske“.

Knjiga je pisana stvarno in mirno; činjenice same morajo zbuditi zanimanje za našo prošlost. Istina mora dušo oplemeniti. „Nije onaj uljuden čovjek, koji je pretovario um i pamet gomilom znanja, nego onaj, koji je naukom polučio sklad između misli i osjećaja svojih“.

Dr. Fran Ilešič.

A. Tresić-Pavičić: Valovi misli i čuvstava. Pjesme. U Zagrebu 1903. Izdala Matica Hrvatska. (Svez. 272.—273.) Izprva nisem verjel svojim očem: slučajno sem odprl najprej str. 200: „Asklepijadejkinje“ stoji tam kot naslov nekaterim pesmim. To niso nemara kake ženske, ampak pravcate asklepijadejske strofe, kakršne smo čitali v Horaciju: „Briga turóbnih pán vláčím se obalóm“, to je kakor v Horaciju (l. 14.): O navis referént in mare té novi (2. askl. strofa); nastopna pesem je zložena v 3. askl. strofi (kakor znana Horacijeva III. 9: Donec gratus eram tibi . . .) in tako dalje tudi nastopni dve. Ali pesnik je pokazal svojo metrično spretnost še drugod; on poje na pr. o „optimizmu“ (str. 106) v sapfijski strofi, celo rimani! „Vjenčanje pesnikovo“ je opevano v alkajski, druge snovi v šestomerih in distihih; vmes pa so tudi tercine, 1 kancona in druge oblike.

Ali so to le zunanosti? Ne! Pohvaliti je treba vsakoga, ki posveti tudi obliki svojo pozornost; zunanja ohlapnost, ki je prevzemala liriko, ne prija našemu okusu, ker mora pesem seči ne samo v srce, ampak tudi v uho; to je in je bilo tako¹⁾. Zato so mi zde Tresićeve pesmi protest proti metrični razkalašenosti. Ali vpraša se, ni li šel predaleč; meni se zdi, da! Lahko bi se mi kot filologu smejalo srce, ko smem reči, da so te pesmi docela pristopne le onim, ki poznajo Horacija, Ovidija itd. in je tako ad oculos dokazana za Hrvate in Slovence, ki čitajo hrvaške knjige, potrebnost klasične naobrazbe. Ali bogme! Bojim se, da korist ne bo velika; ob hrvaščini se ne bomo učili grških strof, ki se modernim jezikom ne prilgajo prav; še hrvaški heksameter ne prija — vsaj mojemu — ušesu ne, prej slovenski. Zato pač priznavam veliko spretnost pesnikovo in cenim v teoriji njegov poskus, ali za uspehe je bolje da ne vprašam.

V soglasju z obliko je vsebina; za kaj vsakdanjega bi pesnik ne iskal pesniških oblik pri Grkih in Rimljanih; njegove pesmi so ode v visokem stilu, morda previsokem. Ni nadalje zastoj postavil pesnik v naslovu na prvo mesto „valovi

¹⁾ Ali je le slučaj, da je na pr. v Zupančičevem „Čez plan“ baš njegov „Sonet“ izmed najlepših njegovih pesmi?